

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พันธุ์
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พันธุ์ เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พันธุ์ มาตรฐานเลขที่ มกษ. 6903 - 2552 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒

ธีระ วงศ์สมุทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มไก่พันธุ์

1 ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมฟาร์ม อาหารสำหรับไก่พันธุ์ น้ำสำหรับไก่พันธุ์ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เลี้ยงไก่พันธุ์เพื่อผลิต ลูกไก่ที่มีคุณภาพดี

2 นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 ไก่พันธุ์ (chicken breeder) หมายถึง ไก่ปู่-ย่าพันธุ์ (grandparent stock) หรือไก่พ่อ-แม่พันธุ์ (parent stock) ที่สามารถผลิตไข่ ให้ได้ลูกไก่พันธุ์เนื้อหรือพันธุ์ไข่ที่มีคุณภาพดี

2.2 ฟาร์มไก่พันธุ์ (chicken breeding farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงไก่พันธุ์เพื่อการค้า ซึ่งครอบคลุมถึง โรงเรือน สถานที่เก็บอาหารสัตว์ คัดไข่ เก็บไข่ บริเวณสำหรับทำลายซาก

2.3 โรงเรือน (chicken house) หมายถึง บริเวณเลี้ยงไก่ ซึ่งมีทั้งชนิดที่ควบคุมและไม่ควบคุม สภาพแวดล้อมตัวไก่

3 เกณฑ์กำหนด และวิธีตรวจประเมิน

เกณฑ์กำหนด และวิธีตรวจประเมิน ให้เป็นไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์กำหนด และวิธีตรวจประเมิน

(ข้อ 3)

รายการ	เกณฑ์กำหนด	วิธีตรวจประเมิน
1. องค์ประกอบฟาร์ม		
1.1 สถานที่ตั้ง	1.1 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงจากการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ	1.1 ตรวจพินิจสถานที่ตั้งฟาร์ม
1.2 ฝั่งและลักษณะฟาร์ม	1.2.1 มีพื้นที่ขนาดเพียงพอ เหมาะในการเลี้ยงสัตว์ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	1.2.1 ตรวจพินิจขนาดพื้นที่และสภาพแวดล้อม
	1.2.2 แยกพื้นที่ปฏิบัติงาน เป็นสัดส่วน เช่น พื้นที่สำหรับบริเวณเลี้ยงสัตว์ เก็บอาหารสัตว์ เก็บอุปกรณ์ ทำลายซากสัตว์ ที่พักอาศัย ห้องคัดไข่ ห้องเก็บไข่	1.2.2 ตรวจฝั่งฟาร์ม และตรวจพินิจพื้นที่ปฏิบัติงาน
1.3 โรงเรือน	1.3.1 ต้องแข็งแรง ถูกสุขลักษณะ ง่ายต่อการบำรุงรักษา ทำความสะอาด และมีการระบายอากาศที่ดี	1.3.1 ตรวจพินิจโครงสร้างโรงเรือน
	1.3.2 มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงไก่พันธุ์ ให้ถูกสุขลักษณะ	1.3.2 ตรวจพินิจขนาดพื้นที่ในการเลี้ยงไก่
2. อาหารสำหรับไก่พันธุ์	2.1 มีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์	2.1 ตรวจบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพอาหารสัตว์หรือตรวจบันทึกแหล่งที่มาของอาหารสัตว์

รายการ	เกณฑ์กำหนด	วิธีตรวจประเมิน
	2.2 ไก่ทุกตัวเข้าถึงอาหารสัตว์ได้	2.2 ตรวจพินิจจำนวน ขนาด และตำแหน่งการวางของ ภาชนะให้อาหาร และการให้อาหาร
	2.3 เก็บรักษาอาหารสัตว์ในสภาพที่ป้องกันการปนเปื้อนและเสื่อมสภาพ	2.3 ตรวจพินิจการเก็บรักษาอาหารสัตว์
3. น้ำสำหรับไก่พันธุ์	3.1 แหล่งน้ำใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่ป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย	3.1 ตรวจพินิจแหล่งน้ำ
	3.2 เป็นน้ำที่สะอาด	3.2 ตรวจสอบบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ
	3.3 ไก่ทุกตัวมีโอกาสเข้าถึงน้ำได้	3.3 ตรวจพินิจจำนวนและขนาดของภาชนะให้น้ำ
4. การจัดการฟาร์ม		
4.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม	4.1 ให้มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม ระบบการบันทึกข้อมูล การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ในฟาร์ม เป็นต้น	4.1 ตรวจสอบเอกสารคู่มือและรายละเอียดวิธีการที่เกี่ยวข้อง
4.2 บุคลากร	4.2.1 บุคลากรที่ดูแลเลี้ยงไก่พันธุ์ต้องมีความรู้ และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงไก่พันธุ์ให้จัดการฟาร์มได้	4.2.1 ตรวจสอบบันทึกการฝึกอบรม
	4.2.2 มีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก กำกับ ดูแลด้านสุขภาพไก่พันธุ์	4.2.2 ตรวจสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งและใบอนุญาตผู้ควบคุมฟาร์ม

รายการ	เกณฑ์กำหนด	วิธีตรวจประเมิน
	4.2.3 มีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อน	4.2.3 ตรวจพินิจสุขลักษณะส่วนบุคคล ตรวจบันทึกการเจ็บป่วยและผลการตรวจสุขภาพประจำปี
4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา	4.3.1 ทำความสะอาด รวมทั้งบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพดีและถูกสุขลักษณะ	4.3.1 ตรวจความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ และตรวจบันทึกการทำมาสะอาด
	4.3.2 หลังจากปลดไถ่พันธุ์ออก ให้ทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์ ตรวจสอบประสิทธิภาพการทำความสะอาด โดยการป้ายเชื้อ (swab) บริเวณที่ไถ่เคยอยู่ เพื่อเพาะหาเชื้อ และปิดพักโรงเรือน ตามที่กรมปศุสัตว์ประกาศกำหนด	4.3.2 ตรวจบันทึกการทำมาสะอาด ฆ่าเชื้อและจำนวนวันการปิดพักโรงเรือน ตรวจเอกสารผลการเพาะเชื้อ
	4.3.3 วัสดุรองพื้นที่ใช้ภายในโรงเรือน วัสดุรองรังต้องสะอาดและแห้ง	4.3.3 ตรวจพินิจสภาพของวัสดุรองพื้นในโรงเรือน วัสดุรองรัง
4.4 การจัดการไข่	4.4 มีวิธีการเก็บไข่และทำความสะอาดไข่อย่างถูกสุขลักษณะ เก็บไข่ไว้ในห้องเก็บไข่ที่มีสภาพเหมาะสม	4.4 ตรวจพินิจวิธีการเก็บ ความถี่ในการเก็บ และการทำความสะอาดไข่
5. สุขภาพสัตว์ 5.1 การป้องกันและควบคุมโรค	5.1.1 มีการป้องกันและทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าฟาร์ม สำหรับยานพาหนะทุกชนิด อุปกรณ์และบุคคล รวมถึงมีการจดบันทึกการผ่านเข้าและออกจากฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้	5.1.1 ตรวจพินิจการป้องกันและทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าฟาร์ม
	5.1.2 มีแผนการเฝ้าระวังโรค เพื่อควบคุมและกำจัดโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.1.2 ตรวจเอกสารแผนการเฝ้าระวังโรค

รายการ	เกณฑ์กำหนด	วิธีตรวจประเมิน
	5.1.3 สุ่มตรวจระดับภูมิคุ้มกันโรคที่สำคัญ เพื่อทราบสถานะของภูมิคุ้มกันโรคในปัจจุบัน และเป็นข้อมูลกำหนดแผนการป้องกันโรคอย่างเหมาะสม	5.1.3 ตรวจบันทึกการให้วัคซีน และผลการตรวจระดับภูมิคุ้มกันของไก่พันธุ์
	5.1.4 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์	5.1.4 ตรวจบันทึกข้อมูลการปฏิบัติ ตามที่กฎหมายกำหนด
5.2 การบำบัดโรคสัตว์	5.2 ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม	5.2 ตรวจบันทึกการรักษาโรคและใบสั่งยา และตรวจพิจารณาปฏิบัติงาน
6. สวัสดิภาพสัตว์	6. ดูแลสัตว์ให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย และหากได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ให้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมาน	6. ตรวจพิจารณาและตรวจสอบเอกสาร
7. สิ่งแวดล้อม	7.1 กำจัดขยะ ของเสีย เช่น มูลสัตว์ ไม่ให้สะสมและกำจัดซากไก่ โดยวิธีที่เหมาะสม รวมทั้งจัดการบริเวณรอบโรงเรือน ให้สะอาด เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งของกลิ่นและเชื้อโรค	7.1 ตรวจเอกสารการกำจัดของเสีย
	7.2 ต้องป้องกันการฟุ้งกระจายของวัสดุรองพื้นหลังการปลดไก่	7.2 ตรวจวิธีการป้องกัน
8. การบันทึกข้อมูล	8.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์ม ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการควบคุมโรค	8.1 ตรวจบันทึกข้อมูล
	8.2 ให้เก็บรักษานบันทึกเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี	8.2 ตรวจการเก็บรักษานบันทึก

4 คำแนะนำการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พันธุ์

คำแนะนำการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พันธุ์นี้ มีไว้ให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของฟาร์มไก่พันธุ์ รายละเอียดอธิบายไว้เป็นข้อมูลในภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

คำแนะนำการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มไก่พันธุ์

(ข้อ 4)

ก.1 องค์ประกอบฟาร์ม

ก.1.1 สถานที่ตั้ง

ก.1.1.1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการการเลี้ยงไก่พันธุ์ เช่น การคมนาคมสะดวก ไม่มีน้ำท่วมขัง มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการเลี้ยงสัตว์ เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี

ก.1.1.2 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของไก่พันธุ์ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรวมขยะ

ก.1.1.3 ห่างจากแหล่งรวมสัตว์ปีก เช่น ตลาดค้าสัตว์ปีก โรงฆ่าสัตว์ปีก อย่างน้อย 5 km (กิโลเมตร) เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

ก.1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ก.1.2.1 มีการวางผังฟาร์มที่ดี มีเนื้อที่กว้างขวางเพียงพอ สำหรับการจัดแบ่งการก่อสร้างโรงเรือนอย่าง มีระเบียบสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โดยจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน และมีผังแสดงการจัดวางที่แน่นอน เช่น บริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรือน ห้องคัดไข่ ห้องเก็บไข่ โรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหารสัตว์ โรงเก็บอุปกรณ์ พื้นที่ทำลายซากสัตว์ อาคารสำนักงาน และบ้านพักอาศัย ทางเข้าออก ถนน พื้นที่รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ แหล่งน้ำใช้และสถานที่เก็บกักน้ำ ที่พักอาศัยต้องแยกเป็นสัดส่วน ห่างและอยู่นอกบริเวณเลี้ยงสัตว์ ห้องคัดไข่/ห้องเก็บไข่ เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน สามารถป้องกันและควบคุมโรคภายในฟาร์มได้

ก.1.2.2 มีเนื้อที่เหมาะสมกับจำนวนโรงเรือนของฟาร์ม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพสัตว์

ก.1.2.3 มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่เลี้ยง ควรมีทางเข้าออกทางเดียว และมีระบบป้องกันเชื้อโรคก่อนเข้าฟาร์ม

ก.1.2.4 ถนนภายในฟาร์มใช้วัสดุคงทน มีสภาพเหมาะสม มีความกว้างที่เหมาะสมในการขนส่งลำเลียง อุปกรณ์ อาหารสัตว์ รวมทั้งผลผลิตที่เข้าและออกจากฟาร์ม

ก.1.3 โรงเรือน

ก.1.3.1 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่ ควรมีโครงสร้างแข็งแรง สร้างด้วยวัสดุถาวร ง่ายต่อการบำรุงรักษา และทำความสะอาด มีหลังคาสำหรับกันแดดกันฝนได้ และมีการระบายอากาศที่ดี วัสดุที่ใช้ในการสร้างโรงเรือนไม่ควรมีส่วนยื่นที่แหลมคม ซึ่งทำให้สัตว์ได้รับอันตราย และควรเป็นชนิดที่สามารถทำความสะอาดและฆ่าเชื้อได้

ก.1.3.2 โรงเรือนมีลักษณะและขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง เพื่อให้เลี้ยงไก่ได้อย่างถูกสุขลักษณะ มีอิสระในการเคลื่อนไหว และไม่หนาแน่นเกินไป ระยะห่างระหว่างโรงเรือนควรเหมาะสม บริเวณหน้าประตูของโรงเรือนต้องมีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ สำหรับจุ่มเท้าเวลาเข้าและออกจากโรงเรือน

ก.1.3.3 พื้นที่ในการเลี้ยงไก่พันธุ์

(1) ระบบเปิด หมายถึง โรงเรือนที่มีสภาพแวดล้อมตัวไก่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรือน

พื้นที่การเลี้ยงไก่พันธุ์ ระยะไก่อุ่น ไม่มากกว่า 10 ตัว ต่อพื้นที่ 1 m² (ตารางเมตร)

พื้นที่การเลี้ยงไก่พันธุ์ ระยะให้ผลผลิต ไม่มากกว่า 5 ตัว ต่อพื้นที่ 1 m²

(2) ระบบปิด หมายถึง โรงเรือนที่ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ และแสงสว่างให้เหมาะสมกับความเป็นอย่างของไก่

พื้นที่การเลี้ยงไก่พันธุ์ ระยะไก่อุ่น ไม่มากกว่า 10 ตัว ต่อพื้นที่ 1 m²

พื้นที่การเลี้ยงไก่พันธุ์ ระยะให้ผลผลิต ไม่มากกว่า 7 ตัว ต่อพื้นที่ 1 m²

ก.1.3.4 การระบายอากาศ ฝุ่นละออง อุณหภูมิ ความชื้น และแก๊สต่าง ๆ ของโรงเรือนระบบปิด ไม่ควรเกินเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ได้

(1) อัตราการแลกเปลี่ยนอากาศภายในโรงเรือนทั้งหมด เหมาะสมกับขนาดอายุของไก่พันธุ์ และอุณหภูมิของอากาศภายนอก

(2) ฝุ่นละออง ไม่เกิน 15 mg (มิลลิกรัม) ต่อปริมาตรอากาศ 1 m³ (ลูกบาศก์เมตร)

(3) อุณหภูมิ ระยะกก 28 °C (องศาเซลเซียส) ถึง 35 °C ระยะไก่อุ่นและระยะให้ผลผลิต 20 °C ถึง 32 °C

(4) ความชื้นสัมพัทธ์ อยู่ในช่วง 50 % ถึง 80 %

(5) ปริมาณแก๊สแอมโมเนีย ไม่เกิน 20 พีพีเอ็ม คาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่เกิน 50 พีพีเอ็ม และคาร์บอนไดออกไซด์ ไม่เกิน 5,000 พีพีเอ็ม

(6) แสงสว่าง ทั้งโรงเรือนระบบเปิดและระบบปิด ความเข้มของแสงสว่าง ค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 10 lx (ลักซ์) ที่ระดับตัวไก่ มีระยะมืดให้ไก่ได้พักผ่อนอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

ก.1.3.5 บริเวณรอบๆ โรงเรือน ไม่มีวัชพืชที่ขึ้นรกรุงรัง พื้นที่โดยรอบของโรงเรือนควรมีการปูพื้นด้วยคอนกรีตหรือวัสดุที่มีคุณสมบัติใกล้เคียง เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์ปีกหรือสัตว์พาหะนำโรคอื่นๆ

ก.2 อาหารสำหรับไก่พันธุ์

ก.2.1 แหล่งที่มาของอาหารสัตว์

- (1) กรณีซื้ออาหารสัตว์ ควรซื้อจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
- (2) กรณีผสมอาหารสัตว์ใช้เอง ควรมีคุณภาพเป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ก.2.2 ยาที่ใช้ผสมในอาหารเพื่อป้องกันและรักษาโรค ต้องอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

ก.2.3 จัดให้มีสถานที่เฉพาะที่สะอาด แห้ง ปลอดภัยจากแมลงและสัตว์พาหะนำโรคต่าง ๆ ระบายอากาศได้ดี สำหรับเก็บรักษาอาหารสัตว์ และสามารถป้องกันการปนเปื้อนและรักษาคุณภาพของอาหารไม่ให้เสื่อมสภาพ

ก.2.4 ต้องมีวัสดุรองด้านล่างของถุที่บรรจุอาหารสัตว์ เพื่อให้อากาศถ่ายเทและป้องกันความชื้นได้ กรณีมีวัสดุดิบที่เป็นวิตามินใช้สำหรับผสมอาหารสัตว์ ให้เก็บไว้ในห้องปรับอากาศ

ก.2.5 อาหารที่ใช้เลี้ยงควรเหมาะสมกับความต้องการทางโภชนาการในแต่ละช่วงอายุและพันธุ์ไก่

ก.2.6 ภาชนะบรรจุอาหารควรสะอาด แห้ง กันความชื้นได้ ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ ไม่มีสารที่อาจปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ ถ้าถูกเคลือบด้วยสารอื่น สารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์

ก.2.7 การให้อาหารควรใช้ภาชนะที่เหมาะสม วางไว้อย่างเพียงพอในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและแย่งกินอาหาร

ก.2.8 จำนวนและขนาดของอุปกรณ์ให้อาหารควรเหมาะสมกับจำนวน อายุ เพศ และสายพันธุ์ของไก่

ก.2.9 รถบรรทุกที่ใช้ในการขนส่งอาหารสัตว์ ส่วนที่บรรทุกควรแห้งและสะอาด เหมาะต่อการขนส่งอาหารสัตว์

ก.2.10 ควรตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ โดยการสุ่มตัวอย่างอาหารสัตว์ส่งห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้ เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์คุณภาพและสารตกค้างเป็นประจำ และเก็บบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์ไว้ให้ตรวจสอบได้อย่างน้อย 3 ปี

ก.3 น้ำสำหรับไก่พันธุ์

ก.3.1 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มควรอยู่ในบริเวณที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนมูลสัตว์หรือน้ำเสียจากโรงเรือน รวมทั้งบ้านพักอาศัย นอกจากนี้แหล่งน้ำควรห่างจากโรงฆ่าสัตว์หรือโรงงานอุตสาหกรรม หากเป็นบ่อน้ำบาดาลควรมีฝาปิดมิดชิด

ก.3.2 น้ำที่ให้ไก่กินและใช้ภายในฟาร์มควรเป็นน้ำสะอาด มีปริมาณเพียงพอ และมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำบาดาลที่ใช้บริโภคได้ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการในทางวิชาการสำหรับการป้องกันด้านสาธารณสุขและการป้องกันในเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นพิช พ.ศ. 2551 และควรตรวจหาแร่ธาตุและสารพิษอย่างน้อยปีละครั้ง รวมทั้งตรวจหาเชื้อจุลินทรีย์อย่างสม่ำเสมอ

ก.3.3 จำนวนและขนาดของอุปกรณ์ให้น้ำควรเหมาะสมกับจำนวน อายุ เพศ และสายพันธุ์ของไก่

ก.4 การจัดการฟาร์ม

ก.4.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม

คู่มือการจัดการฟาร์มต้องแสดงให้เห็นระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม ระบบการเก็บบันทึกข้อมูล การป้องกันและควบคุมโรค การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก การดูแลสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยในฟาร์ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) การเตรียมโรงเรือน
- (2) การกกลูกไก่
- (3) การดูแลไก่พันธุ์ระยะไก่อ่อน
- (4) การดูแลไก่พันธุ์ระยะให้ผลผลิต
- (5) การจัดการไข่ฟักและไข่ที่ไม่ได้มาตรฐาน
- (6) การจัดการด้านอาหารและน้ำ
- (7) การทำความสะอาดและบำรุงรักษา
- (8) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ ประกอบด้วยโปรแกรมการใช้วัคซีน การใช้ยา การสุ่มตรวจสภาวะโรค และระดับภูมิคุ้มกันโรค การจัดการไก่ป่วย ไก่ตาย
- (9) การควบคุมสัตว์พาหะนำโรค
- (10) การจัดการเรื่องสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยแสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ การกำจัดของเสีย

(11) การคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีก ณ สถานที่เลี้ยง

ก.4.2 บุคลากร

ก.4.2.1 มีจำนวนบุคลากรเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง ประกอบด้วย

- ผู้เลี้ยงไก่

โรงเรือนระบบเปิด : ผู้เลี้ยงไก่ 1 คน ดูแลไก่ไม่เกิน 10,000 ตัว

โรงเรือนระบบปิด : ผู้เลี้ยงไก่ 1 คน ดูแลไก่ไม่เกิน 20,000 ตัว

- สัตวบาล

สัตวบาล 1 คน ดูแลไก่ไม่เกิน 200,000 ตัว

- สัตวแพทย์

สัตวแพทย์ 1 คน รับผิดชอบในการดูแลไก่ไม่เกิน 1,500,000 ตัว

ก.4.2.2 มีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน ประกอบด้วย

- ผู้เลี้ยงไก่ คือ ผู้ดูแลเลี้ยงไก่ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงไก่

- สัตวบาล คือ ผู้ควบคุมดูแลการเลี้ยงไก่ จบการศึกษาทางสัตวบาล/สัตวศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

- สัตวแพทย์ คือ ผู้ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์ม ตลอดจนรับผิดชอบดูแลสวัสดิภาพของไก่ โดยต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งและได้รับใบอนุญาตสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก

ก.4.2.3 บุคลากรที่ดูแลเลี้ยงไก่พันธุ์ต้องมีความรู้ ความชำนาญในการดูแลไก่พันธุ์เป็นอย่างดี ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และให้บันทึกข้อมูลการฝึกอบรมในประวัติบุคลากร

ก.4.2.4 บุคลากรต้องได้รับการกำกับดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ห้ามผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ เช่น อาการท้องร่วง อาเจียน เจ็บคอ และมีไข้ เข้าปฏิบัติงานในโรงเรือน ควรแจ้งผู้จัดการฟาร์มให้ทราบด้วย

ก.4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

ก.4.3.1 อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่ เช่น ภาชนะให้อาหารและน้ำ ต้องทำความสะอาดได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำไก่เข้าเลี้ยง

ก.4.3.2 ซ่อมแซมบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อไก่และผู้ปฏิบัติงาน

ก.4.3.3 ตรวจสอบสภาพการทำงานของอุปกรณ์การเลี้ยงแบบอัตโนมัติที่จำเป็นต่อสวัสดิภาพของสัตว์ทุกวัน ถ้าพบว่าชำรุดต้องแก้ไขทันที มีอุปกรณ์สำรองเมื่อเกิดความเสียหายและต้องมีสัญญาณเตือนกรณีขัดข้อง และตรวจสอบระบบสัญญาณเตือนอย่างสม่ำเสมอ

ก.4.3.4 มีระบบการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกสุขลักษณะ และพักโรงเรือนหลังจากย้ายไก่พันธุ์ระยะไก่อุ่นและระยะให้ผลผลิต ไม่น้อยกว่า 14 วัน ก่อนนำไก่ชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง หรือตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด

ก.4.3.5 หลังปลดไก่พันธุ์ออก นำมูลสัตว์และวัสดุรองพื้นออก และทำความสะอาดโรงเรือน ตรวจสอบประสิทธิภาพการทำความสะอาดโรงเรือน เช่น การป้ายเชื้อ เพื่อเพาะหาเชื้อแซลโมเนลลา (*Salmonella* spp.)

ก.4.3.6 วัสดุรองพื้นที่ใช้ภายในโรงเรือน และวัสดุรองรัง เช่น แกลบ ทราฟ ฟาง ชีบ ขี้เลื่อย ต้องแห้ง สะอาดและอยู่ในสภาพดี ต้องใส่วัสดุรองพื้นหนาไม่น้อยกว่า 3 cm (เซนติเมตร) ต้องเข้มงวดในการทำความสะอาด เพื่อรักษาสภาพของวัสดุรองพื้นในโรงเรือนให้เหมาะสมต่อไก่พันธุ์ รวมทั้งต้องเปลี่ยนวัสดุรองพื้นในกรณีที่เปียก

ก.4.4 การจัดการไข่

ก.4.4.1 ไม่ควรทิ้งไข่ในรังนานเกินไป ควรเก็บไข่อย่างน้อยวันละ 4 ครั้ง มีวิธีการเก็บไข่และทำความสะอาดไข่อย่างถูกสุขลักษณะ ทำการฆ่าเชื้อที่ผิวเปลือกไข่ โดยวิธีการที่เหมาะสม เก็บไว้ในที่เย็น ปราศจากฝุ่น ถ้าเก็บไว้นานหลายวันควรเก็บในหีบไข่ที่มีอุณหภูมิ 15 °C ถึง 18 °C และควบคุมความชื้นสัมพัทธ์ไว้ที่ 75 % ถึง 85 % เพื่อรักษาสภาพของไข่ให้สดอยู่เสมอ นอกจากนี้หีบไข่ควรมีการทำความสะอาด ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ เพื่อฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอ

ก.4.4.2 ควรแยกไข่ที่สกปรก แตก ร้าว หรือผิดปกติ ออกมาและไม่นำเข้าไปฟัก

ก.5 สุขภาพสัตว์

ก.5.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ก.5.1.1 ควรเลี้ยงไก่พันธุ์ในแต่ละโรงเรือนเป็นชนิดและสายพันธุ์เดียวกัน และมีระบบการเลี้ยงแบบเข้าและออกพร้อมกันหมด (all in all out)

ก.5.1.2 ให้มีมาตรการควบคุมโรคก่อนเข้าฟาร์ม โดยมีการทำลายเชื้อโรคอย่างเหมาะสม บริเวณประตูเข้าฟาร์มต้องเข้มงวด โดยยานพาหนะต้องผ่านระบบการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ประตูต้องปิดตลอดเวลา จะเปิด

ให้เข้าได้เมื่อได้รับอนุญาตการจากผู้รับผิดชอบ และต้องบันทึกการผ่านเข้าและออกจากฟาร์มของบุคคล และยานพาหนะทุกชนิดที่ตรวจสอบได้

ก.5.1.3 บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคควรมีขนาดเพียงพอมีความลึกและลาดชันเหมาะสม สำหรับให้ยานพาหนะทุกชนิด ที่เข้าฟาร์ม สามารถขึ้นลงไปโดยสะดวก วัสดุที่ใช้ทำบ่อต้องแข็งแรง อาจจัดสร้างต่างหาก หรืออยู่ในโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ

- น้ำยาฆ่าเชื้อต้องผสมในอัตราส่วนที่ระบุตามเอกสารกำกับและเปลี่ยนน้ำยาอย่างสม่ำเสมอ

ก.5.1.4 ยานพาหนะที่เข้าในฟาร์มต้องผ่านเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ซึ่งควรอยู่บริเวณหน้าประตูทางเข้าฟาร์ม อุปกรณ์สำหรับฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อสามารถพ่นเป็นละอองให้ครอบคลุมทั่วยานพาหนะด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่ไม่กัดกร่อน มีความเข้มข้นเหมาะสม ไม่ควรใช้พาหนะที่ใช้ในฟาร์มและนอกฟาร์มร่วมกัน

ก.5.1.5 บุคลากรที่อยู่ในโรงเรือนเลี้ยงไก่ ห้ามถ่มน้ำลาย ขบเคี้ยวหรือรับประทานอาหารในโรงเรือน

ก.5.1.6 บุคคลที่ผ่านเข้าเขตพื้นที่เลี้ยงสัตว์ต้องผ่านห้องอาบน้ำฆ่าเชื้อ และเปลี่ยนชุดที่ฟาร์มจัดเตรียมไว้ให้

ก.5.1.7 ห้องอาบน้ำฆ่าเชื้อ ประกอบด้วย

- ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายก่อนเข้าห้องฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ
- ห้องฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อมีความยาวของห้องพอประมาณ พื้นไม่ลื่น และน้ำยาฆ่าเชื้อที่ใช้ต้องไม่ระคายเคือง
- ห้องอาบน้ำหลังพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ
- ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายก่อนเข้าโรงเรือน

โดยทุกห้องต้องแบ่งแยกสัดส่วนอย่างชัดเจน อุปกรณ์ทุกอย่างใช้การได้ดี มีการรักษาความสะอาดตลอดเวลา เสื้อผ้าและรองเท้าที่ใช้ในฟาร์มควรซักล้างให้สะอาดทุกครั้งหลังใช้งาน

ก.5.1.8 ให้แยกเครื่องมือที่ใช้ในแต่ละโรงเรือน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนกัน มีวิธีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการก่อนนำเข้าเขตพื้นที่เลี้ยงไก่พันธุ์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรค

ก.5.1.9 ควบคุมสุขลักษณะภายในฟาร์ม เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค โดยเฉพาะเขตพื้นที่เลี้ยงไก่ และป้องกันการสะสมของเชื้อโรคภายในฟาร์ม นอกจากนี้ควรมีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ หรืออุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกเพื่อใช้งานในจุดต่างๆ ภายในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม

ก.5.1.10 มีการป้องกันสัตว์ปีกหรือสัตว์พาหะนำโรคอื่น ๆ เข้ามาในโรงเรือน มีแผนการควบคุมและกำจัดสัตว์พาหะนำโรคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งภายนอกและภายในโรงเรือน

ก.5.1.11 มีแผนเฝ้าระวังการระบาดของโรคในฟาร์มที่สอดคล้องกับแผนของกรมปศุสัตว์ เช่น ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการควบคุมโรคเซลล์โมเนลลาสำหรับสัตว์ปีก พ.ศ. 2552

ก.5.1.12 ไก่ทุกตัวในฟาร์มต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคตามแผนการให้วัคซีน ซึ่งแนะนำโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

ก.5.1.13 มีการสุ่มตรวจระดับภูมิคุ้มกันโรคที่สำคัญ เพื่อทราบสถานะของภูมิคุ้มกันโรคในปัจจุบันและใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนการป้องกันโรคอย่างเหมาะสมสำหรับไก่ปุ้-ยาพันธุ์ และไก่พ่อ-แม่พันธุ์ ทั้งพันธุ์เนื้อหรือพันธุ์ไข่

ก.5.1.14 ถ้าพบว่าไก่มีอัตราการตายสูงผิดปกติ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเก็บตัวอย่าง ตรวจวินิจฉัยภายใน 12 ชั่วโมง

ก.5.1.15 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

ก.5.2 การบำบัดโรคสัตว์

ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และตามข้อกำหนดใน มกษ. 9032 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

ก.6 สวัสดิภาพสัตว์

ก.6.1 ต้องจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีก ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2542

ก.6.2 ตรวจสอบฝูงไก่อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ในช่วงระยะห่างกันอย่างเหมาะสม

ก.6.3 สุ่มชั่งน้ำหนักตัวไก่และควบคุมการกินอาหาร เพื่อให้ไก่น้ำหนักตัวได้ตามที่ต้องการ

ก.6.4 ในกรณีมีความจำเป็นต้องตัดปากไก่ ควรตัดปากออกไม่เกิน 1 ใน 3 ของปาก เมื่อไก่มียายุไม่เกิน 10 วัน

ก.6.5 ควรจัดการภายในโรงเรือน เพื่อให้ไก่มีพฤติกรรมตามธรรมชาติตามความเหมาะสมและมีความเป็นอยู่ที่สบาย

ก.6.6 ไก่ที่ได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ให้ดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมาน

ก.7 สิ่งแวดล้อม

ก.7.1 เก็บรวบรวมขยะมูลฝอยไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดโดยวิธีที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ก.7.2 เก็บซากไก่ออกจากเล้าทันทีทุกครั้งที่มีการตรวจพบ ไก่ที่ตายให้นำซากใส่ถุงพลาสติกกันน้ำและปิดปากถุงให้มิดชิดแล้วนำไปใส่ในถังที่มีฝาปิดเพื่อป้องกันสัตว์พาหะนำโรค แล้วนำไปทำลายโดยการฝังหรือเผา และต้องมีบริเวณเฉพาะสำหรับการทำลายซาก พื้นที่ต้องห่างจากบริเวณโรงเรือนอื่น และสามารถควบคุมได้ การทำลายซากมี 2 วิธี ดังนี้

(1) การทำลายโดยการฝัง ต้องมีเนื้อที่เพียงพอ อยู่ในบริเวณน้ำท่วมไม่ถึงและไม่ใกล้แหล่งน้ำ ฝังซากได้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 cm โรยปูนขาวหรือราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ก่อนกลบหลุมเหนือระดับผิวดิน และต้องป้องกันไม่ให้สัตว์ไปคุ้ยเขี่ย

(2) การทำลายโดยการเผา ให้ทำในบริเวณที่เหมาะสม และใช้ไฟเผาซากจนหมด

ก.7.3 หลังการปลดไก่ ควรฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อที่วัสดุรองพื้น เพื่อฆ่าเชื้อและกันการฟุ้งกระจายก่อนเคลื่อนย้าย และต้องไม่นำวัสดุรองพื้นกลับมาใช้อีก รถที่บรรทุกต้องมีผ้าใบคลุมป้องกันการตกหล่น

ก.7.4 จัดบริเวณรอบโรงเรือนให้สะอาด ปราศจากขยะมูลฝอย ไม่เป็นแหล่งของกลิ่นและเชื้อโรค รวมถึงสัตว์พาหะนำโรค พื้นที่รอบโรงเรือนในรัศมีอย่างน้อย 3 m (เมตร) ควรสะอาด

ก.7.5 ต้องมีการบำบัดน้ำทิ้งจากฟาร์มก่อนออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

ก.8 การบันทึกข้อมูล

ก.8.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการควบคุมโรค เช่น

- ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม
- ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ การกินอาหารและน้ำ อัตราการไข่
- ข้อมูลการควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรค ได้แก่ ข้อมูลการใช้ยา เวชภัณฑ์ สารเคมีและวัคซีน โดยระบุชื่อผลิตภัณฑ์ ชนิด ชุดการผลิตและวันที่ใช้

ก.8.2 ให้เก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบไว้อย่างน้อย 3 ปี

ภาคผนวก ข

หน่วย

หน่วยและสัญลักษณ์ที่ใช้ในมาตรฐานนี้ และหน่วยที่ SI (International System of Units หรือ *Le Système International d' Unités*) ยอมรับให้ใช้ได้ มีดังนี้

รายการ	ชื่อหน่วย	สัญลักษณ์หน่วย
มวล	มิลลิกรัม (milligram)	mg
ความยาว	เซนติเมตร (centimeter)	cm
	เมตร (meter)	m
	กิโลเมตร (kilometer)	km
พื้นที่	ตารางเมตร (square meter)	m ²
ปริมาตร	ลูกบาศก์เมตร (cubic meter)	m ³
อุณหภูมิ	องศาเซลเซียส (degree Celsius)	°C
ความเข้มแสง	ลักซ์ (lux)	lx